Zalai Károly

# *Joseph Ahrer lepkével barátkozik*

1934. február 17-e volt. Joseph Ahrer hátradőlt a székén. Mintha vendéglőben lett volna. Előtte sör, pár perce végzett a Wienerschnitzellel. Még van egy jó órája. Úgy is nézheti, hogy szerencsés. Mások éveken át rettegnek, azt kérdezgetik minden reggel, amikor fölébrednek, vajon mennyi még, de választ sohase kapnak. Ő viszont tudja: nagyjából 60–70 percet él még, aztán föllógatják. Még soha ilyen tisztán nem érezte az idő múlását. Sőt, magát az időt is teljesen másként látta, mint eddig. Az imént például, amikor az elmúlt évekre gondolt, egy lepkét látott lebegni egy fehér virág fölött. Közvetlen közelről bámulta, és arra vágyott, hogy örök barátságot kössenek, de persze, amint közeledett hozzá félénk ujjaival, a lepke elszállt, aztán pár pillanat múlva megint a virág körül szálldosott. Ez akkoriban történt, amikor az anyja Joseph helyett Seppnek kezdte nevezni. Arra gondolt, hogy ez a lepkés jelenet talán azért jutott ilyen élesen eszébe, mert úgy emlékezik, hogy ekkor döbbent rá életében először, hogy léteznek más élőlények is, nemcsak az emberek. A virágban és a pillangóban gyönyörködve, úgy képzelte, hogy a szirmok hófehér ágyat rejtenek, puha paplant, párnát, s a lepke le akar feküdni, magára húzva a szirmokat, hogy nagyot aludjon. És ő, a kis Sepp, pontosan átérezte, milyen jó lehet a langy nyári szellőkben, virágszirmok közt szundítani. Milyen furcsa dolog az idő. Tudja, hogy mindez több, mint húsz éve történt, de ő mégis ott áll a virág előtt, hisz élesen megcsapta az orrát az illata, s azt is tudja, tiszta sár a nadrágja, ugyanis pár pillanattal ezelőtt elesett, ám azonnal fölpattant, nehogy megszidják, hiszen az anyja többször is figyelmeztette: Sepp ne rohanj, nézz a lábad elé, mert elesel, megütöd magad, és koszos lesz a nadrágod! Az ünneplő nadrágjára is úgy emlékszik, mintha ezt viselné még mindig: sötétkék, térdénél fényes, kopott anyag, amit addig hordott, amíg nem lehetett tovább toldani, a bal zsebén lyuk tátongott. Egész életében foltozott, mások által levetett holmikat hordott, mert szegényeket voltak, mint a templom egere. Az apja ráadásul elesett Isonzónál, s még szegényebbek lettek. De ez később történt, később fog történni, most még minden olyan szépnek tűnik, édesanyja integet neki, és mellette ott áll még az apja is… Hogyan lehet, hogy ilyen tisztán látja őket, hiszen akárhogy is gondolkodott, mostanáig egyetlen olyan képet sem tudott fölidézni, amelyet kisgyerekként szüleivel együtt élt át. Csak az anyjára emlékezett homályosan, amint szomorúan ingatva fejét azon sopánkodik, megint elfogyott a pénzük, és hol van még a hónap

vége. Most meg nemcsak, hogy a kézen fogva egymás mellett sétáló apját, anyját, hanem egy virág körül szálldosó pillangót, sőt, a sáros nadrágját is látja, amikor négyévesen, tehát 1912 tájt, az Enns partján sétálgattak egy vasárnap délelőtt. Milyen jó lenne, ha az idő itt folytatódna tovább, de Sepp érzi, mert megint fojtogatja valami a torkát, hogy most ugrás következik, biztosan el fog múlni ez a gyönyörű vasárnap, mint ahogy aztán a háborúnak is vége lett, és mindennek vége lesz egyszer. Így a nehéz iskolai évek is elmúltak. Nem szeretett tanulni. Minél előbb munkába akart állni, hogy segíthessen az anyjának. Lakatosinas lett. A mester sokat pofozta, s azt hajtogatta, hogy a jó lakatosra mindig szükség van, aztán csak nehezen kapott munkát, s pár hónap után munkanélküli lett. Valószínűleg azért, mert belépett a szociáldemokrata pártba. De hát jól döntött, hisz ott világosították föl, miért nincs munkája. Csak rá kellett nézni a gyárigazgató gyönyörű autójára, villájára, vagy a felesége ruháira. Ők meg nyomorúságos lakásban laktak, éheztek, a fogukhoz verték a garast, mégsem tellett szinte semmire. Ezt csak úgy lehet orvosolni, ha elveszik a gazdagoktól a fölösleget, s elosztják a szegények között. Ha a munkás hallgat, nem emeli föl a szavát, akkor a gazdagok fittyet hánynak rá, mondogatták a gyűléseken. A Dollfuß kancellár meg azt szónokolta, hogy a zsidók meg barnaingesek okoznak minden bajt, és ezért betiltotta az összes pártot. Ám a gyűléseken megtudta, hogy a kancellár valójában csak a szociáldemokratáktól rettegett. Nem hiába! A szocdemek összetartottak, fegyverük is volt, ezért aztán Bécstől mindig is rettegett az ellenség. A fővárosról eszébe jutott megint, amin sokat tépelődött: hogy talán ott kellett volna munkát keresnie. Most már mindegy. Itt van Steyrben, és már örökre itt is marad. Az igazolványfényképével viszont nagyon elégedett volt, azt sokat nézegette. Fusi munkából szerzett egy kis pénzt, aztán elment a fotográfushoz, hogy készítsen róla fotót. Voltak ilyen hóbortjai, az anyja biztos megpukkadt volna mérgében, ha megtudja, mire verte el a keresetét. De szerinte príma ötlet volt ez az fotó, nem bánta meg, hogy megcsináltatta. Úgy néz ki rajta, mint egy igazi úr. Szép fehér inget visel, olyan fehéret, mint az a virágszirom, amely a pillangót is megigézte, hozzá zakót, kockás nyakkendőt, a haja, szépen hátra fésülve: így még jobban érvényesültek a hullámok rajta. Gyönyörű hajad van, mondogatta neki az anyukája. Ekkor már nem lakott nála, elköltözött St. Ulrichból, errébb jött egy kicsit, ide Steyrbe. Barakkban kapott szobát, szeretett volna saját lábára állni, ne legyen púp az anyja hátán. Meg aztán így került ki a felügyelete alól, nem moroghatott vele, hogy csináljon már valamit, tegye hasznossá magát, menjen a gyárhoz, álldogáljon a kapu körül, hátha akkor előbb kap munkát. Ugyan! Amióta tudták, hogy szocdem lett, csak a mű-

vezető hátát látta. Nem csoda, hogy messze elkerülte a Steyr műveket, amit persze nem kötött az anyja orrára. Elege lett abból, hogy állandóan megalázták. De ennek a Franz Wurmnak, aki egész este itt álldogál mellette, akiről messziről látszott, sőt még inkább szaglott, hogy egész életében a földet túrta; nos hát ennek megmutatja, hogyan viselkedik egy úriember, egy szociáldemokrata. Először is nem az üvegből itta a sört, hanem poharat kért hozzá, s mielőtt kitöltött volna néhány kortyot, kényesen megvizsgálta a gyér fény felé tartva, hogy tiszta-e. Aztán szalvétát is kért, s késsel, villával, kis szeleteket vágva fogyasztotta el a schnitzelt. A kenyeret törte hozzá, és nem harapta. Az anyja mondta egyszer, hogy az urak így esznek. Az én anyám petrezselyemmel készíti a krumplit, mesélte ennek a Wurmnak (micsoda név, pontosan mutatja, honnan a pokolból szalajtották ezt az alakot), aztán mielőtt megrendelte volna a második üveg sört, rágyújtott. Soha ilyen finomnak még nem érezte a cigarettát. Nagyokat szívott belőle, hogy az egész tüdeje megteljen az ízes, illatos füsttel. A Wurm nagyon nézte, de nem kínálta meg. A tekintetével jelezte neki, hogy mélyen lenézi, szó sem lehet arról, hogy együtt cigarettázzanak. Hátradőlt a székén, a füstöt karikákat eregetve a levegőbe fújta, s elgondolkodott az életen. Még egy órája volt! És akkor, mintha csak egy kisördög bújt volna belé, váratlanul olyan hantázós jókedv telepedett rá, hogy azt füllentette ennek a Wurmnak, hogy bejárta fél Európát. Mint valami pillangó, ide-oda szárnyaltak a gondolatai, genfi, frankfurti, párizsi és londoni kalandokról mesélt, nőkről, mulatókról, elegáns szállodákról, éttermekről. Meg például arról, hogy Velencében az emberek hajón járnak mindenhova, vásárolni, munkába, még színházba is. Közben eszébe jutott az a bizonyos könyv. Egyszer a Kammermayerstraßetól nem messze, ahol a barakkban lakott, a Frau Giesenbergéknél meg kellett javítani s olajozni néhány zárat. (Ebből a pénzből csináltatta egyébként azt a fotót magáról.) Szóval itt, munka közben pillantotta meg a könyvet, amit aztán – ezt azóta is szégyelli – elemelt tőlük, mert nagyon megtetszett neki a borítója. Egy Giordano Bruno nevű tudós írta, aki bejárta Európát. Egy kicsit csalódott volt, mert valami másra számított. Hogy mire, fogalma sem volt róla. De azért néha-néha belelapozott, különösen nyáron szerette olvasgatni, amikor jó időben a nyilvános parkokban lehetett ücsörögni. Szerette a délelőttöket, amikor legjobb ruhájában, kényelmesen elterpeszkedett a padon, és cigarettázva a könyvben lapozgatott. Ha esetleg egy csinosabb dáma közeledett, ő úgy tett, mint aki nagyon elmerült az olvasmányban, s csak egy szórakozott pillantást vetett a sétálóra, azt lesve, lenyűgözi-e a nőt, a könyvvel kezében ücsörgő fiatalember látványa. Néhányszor elcsípett ugyan egy-egy kíváncsi pillantást, de sohasem volt

bátorsága, hogy leszólítsa az arra sétáló hölgyeket. Viszont addig-addig böngészte ezt az olvasmányt, hogy néhány részt, mert olyan különleges, furcsa gondolatok voltak, kívülről megtanult. Ebből ismerte meg egyébként csomó európai város nevét, amelyekről aztán olyan jót füllentett a Wurmnak. Pedig hát Bécsben is csak egyszer volt, akkor is gyűlésen. Tátotta is egész nap a száját. Mindegy, ennek a Wurmank fogalma sem volt a nagyvilágról. Látszott rajta, hogy mindent bevesz… A második sör kortyolgatása közben kedvenc részét idézte az őrnek, hogy megmutassa, miért veszi félvállról a rá váró dolgot. *Nemcsak mi, de általában semmiféle szubsztancia* (anyag, Wurm úr, a szubsztancia anyagot jelent, ezt egyébként a Herr Giesenbergtől kérdezte meg pár héttel később) *nem halhat meg, mert lényegileg semmi sem enyészik el, hanem minden, a végtelen térben végezve pályafutását, csak külső arculatát változtatja. S minthogy valamennyien egy legjobb teremtőtől függünk, csakis azt kell hinnünk, vélnünk és remélnünk* (itt aztán fölmutatott az égre, hogy az a Wurm átérezze miről is beszél), *hogy valamint minden a jóból ered, úgy minden jó a jól által és a jó végett van; a legjobbtól származik, a legjobb által és a legjobb végett van.* Ezután kiitta a sörét, s megkérdezte, mennyi az idő. 11 óra 22 perc, válaszolta Wurm, ő pedig még egy percet csöndben maga elé meredt, s közben mindenkitől elbúcsúzott, akitől kellett, aztán azt mondta, gyerünk! Miközben a bitó felé lépdelt, talán a két üveg sör hatására, úgy érezte, hogy igazából Velencében sétál. Egy gondolát is látott, sőt hallotta, amint a karcsú, magas, fekete hajú férfi (haja olajosan, kékesen csillogott, s épp egy kis híd alatt vezette át hajóját, piros csíkos trikóban, s egy hosszú rúddal evezve) gyönyörű olasz nótát énekel… Amikor Sepp Ahrer meglátta a csaknem sötét terem közepén álló undorító akasztófát, keserűen eszébe jutott, hogy ellene vallott az összes barakkban lakó Heimwehres. Csak azért, mert ő a szocdemes Schutzbund tagja volt. Az általános sztrájk után, ami február 12-én kezdődött, kinyiffantották dr. Herbst igazgatót, majd valaki lelőtte az ugyancsak a barakkban lakó barnainges Johann Zegetnert meg a menyasszonyát. Erre az egyik szomszédasszony, a pletykafészek Josefine Raab azt hazudta a Zehetner anyjának, aki szintén a közelben lakott, hogy ő lőtte le mindkettőt, és ezt vallotta a bíróságon az öreglány férje, meg még két rokona is. Az ő tanúját meg figyelembe sem vették, és a fegyvert sem vizsgálta meg senki, amit nála találtak. Egyszóval az a szarházi bíró, mindenféle bizonyíték nélkül ítélte halálra… Igazságtalanul… Ekkor már a nyakában volt a kötél, megnyílt alatta a föld, s nem tudott többé semmiről. Kettőt rúgott, mert úgy látta, hogy egy vadonatúj foci gurul felé, szép bőr, fényesre vikszelve, de nem érte el a labdát. Szerencsére egy gyönyörű lány jött ekkor felé, anyaszült meztelenül. Ilyen szépet még soha-

sem látott. Az igazat megvallva, egyetlen meztelen lányt sem látott még az életében. Épp ezért most elementáris erővel hatott rá ez az élmény. Nézte, nézte csak nézte, nem tudott betelni a látványával, így óriási merevedése lett tőle. Gyere, próbálta közelebb hívni, gyerek, akarta suttogni, de egy hang sem jött ki a torkán, és nem tudta megmozdítani a karját sem. Aztán eltört a gerince.

A Dr. Anton Hein orvos által aláírt jegyzőkönyv szerint az elítélt haláltusája 22 percen át tartott. A kirendelt igazságügyi orvosszakértő a késői órán való részvétel miatt, többszöri emelés után, 32 schilling 40 pfennig juttatást kapott… A 60-as években végzett vizsgálatok megállapították, hogy Joseph (Sepp) Ahrert ártatlanul ítélték halálra, és rehabilitálták. Steyrben pedig utcát neveztek el róla.